



Bhim je otišao na rad u Saudijsku Arabiju, a do okončanja filma je preminuo

VARAŽDINKA S BRISELSKOM ADRESOM ANJA STRELEC SNIMILA JE DOKUMENTARAC O MIGRANTIMA KOJI PUTUJU U ZEMLJE BLISKOG ISTOKA U NADI ZA BOLJIM ŽIVOTOM

MARIO PUŠIĆ

PRIVATNA ARHIVA

GDJE SU NESTALI SVI OSMIJESI?

Svake godine gotovo dva milijuna Nepalaca odlazi raditi u strane zemlje. Mnogi od njih kući se vrate u ljesovima. Izrabljivani su, izubijani i iskorišteni. Žene silovane. Na gradnji stadiona za Svjetsko nogometno prvenstvo u Kataru umrlo ih je 1700...

Između 10.000 iz Nepala, daleke zemlje između Indije i Kine, koji su došli raditi u Hrvatsku ove godine. Lakše ih je možda raspoznati po brojevima s radnih dozvola. Njegov broj je, recimo, 7243, i to je, zapravo, jedino što je o njemu bitno hrvatskoj administraciji. Nama drugima nevažno je i to. U Hrvatskoj u ovom trenutku radi više od 100.000 stranih radnika, taj će broj uskoro premašiti broj Hrvata prijavljenih na burzi. Tko su ti ljudi? Ima li radnik broj 7243 ženu, djecu, prijatelje? Imaju li ljudi-brojevi svoje hobije, najdraža jela i omiljenu glazbu, ekipu za utakmicu i prijatelja za ribičiju, imaju li oni poput vas, svoje snove i svoje strahove? Što se krije iza tih njihovih osmjeha i srdacnosti, koja ima je utkana u DNK?

To se zapitala Anja Strelec, novinarka, fotografkinja, snimateljica i redateljica. Varaždinka koja posljed-

njih sedam godina živi na briselskoj adresi. Ona je dobila odgovore na sva ta pitanja, za koji tjedan će ih ponuditi svjetskoj javnosti u svojem 30-minutnom dokumentarnom filmu koji je u pretpandemijskim godinama snimila u Nepal. Nazvala ga je "Where Have All The Smiles Gone?" ili "Kamo su nestali svi osmjesi?".

Svake godine gotovo dva milijuna Nepalaca odlazi raditi u strane zemlje. Veliki broj kući se vrati u ljesovima. Neki se na vrate nikada, čak ni mrtvi. Izrabljivani su, izubijani i iskorišteni. Odlaze mladići, vraćaju se njihove ljusture, zombiji. Žene koje odlaze raditi kao kućne pomoćnice, vraćaju se silovane, trudne, zaražene AIDS-om, koje potom odbacuje i vlastita obitelj.

Nije među njima čovjek broj 7243, njemu će možda zakinuti koji prekovremeni sat ili će mu na crno isplatiti dio plaće, kako se to kod nas već radi. Anjina priča govori o nepalskim radnicima koji završavaju u arapskom svijetu - na Bliskom istoku. I tamo ima fer poslodavaca, nažalost, jako malo. Na gradnji stadiona za Svjetsko prvenstvo u nogometu u Kataru preminulo je gotovo 7000 radnika zbog groznih uvjeta rada. Od toga ih je oko 1700 bilo Nepalaca. Te su brojke javnosti poznate, ali su ih istisnu-

le brojke golova koje je do sada na natjecanju postigao Messi i asistencija koje je podijelio Mbappe, koji se upravo danas, ove nedjelje, natječu tko će biti najbolji na svijetu i čija će zemlja stati na najviše postolje. Iste ove nedjelje 18. prosinca, međutim, u svijetu se obilježava Međunarodni dan migranata. Ova je nedjelja daleko jednako važna katarskim šeićima, svjetskim moćnicima i tajkunima, kao i jadnicima koji su svoje živote ostavili pod njihovim tribinama, na kojima licemjerje sjaji mnogo snažnije od stadionskih reflektora.

Katmanduu i okolnim selima istraživala je Anja Strelec kako se danas postaje modernim robom, koje "uvjete" za to treba zadovoljiti nepalska sirotinja. Kroz priču nas vodi Bhim, građevinski radnik koji je otišao na rad u Saudijsku Arabiju. Tamo je s još deset sunarodnjaka završio u zatvoru. Prvo su ga zbog tableta za tlak koje je nosio optužili da je diler drogom, a onda i za ubojstvo jednog Indijca, iako s tim ni on ni njegovi kolege nisu imali nikakve veze. Tamošnji sud je to utvrdio nakon pet godine, još dvije su prošle da nepalska diplomacija sredi dokumentaciju da ih puste iz zatvora. Bhim nikada neće vidjeti Anjin film, on više nije na ovome svijetu. Anji su se povjerile i dvije žene, žrtve brutalnog nasilja. Jedna se u Nepal vratila trudna, druga zlostavljana. Obitelji ih više nisu htjele natrag, pa su završile u skloništu za žene, oformljenom upravo za "odbačene robinje". Što kažu vlasti, a što slabašni NGO sektor, te kako se brane lihvari iz agencija koje posreduju u zapošljavanju, čiji vlasnici naplaćuju provizije od 5000 do 7000 eura po radniku, a onda dvije do tri godine banke kamce taj novac prijeteci radnicima zapljenom imovine na koju su u međuvremenu uknjižile hipoteke? Film ćete u njegovih 30 minuta odgledati u dahu, no o upečatljivim i na tre-

ducenti su Deepa Dharel, Chandra K. Jha i poznati islandski producent Erlingur Jack, a koproducent je Giuseppe Savino.

O osobnim dojmovima, izazovima, tragedijama kojima je svjedočila, pa i opasnostima s kojima se suočila dok je uglavnom na motociklu obilazila nepalska sela i sumnjive četvrti Katmandua ispricala nam je u pauzi između završnih intervencija na već montiranom sjajno odrađenom filmu.

Sama snimanja trajala su mjesec i pol 2017. i 2018. godine, no istraživanje je trajalo znatno dulje, a dosta je vremena prošlo i na prijevode i montažu, usporio nas je i covid, ali vrijeme objave filma svejedno dolazi u pravom trenutku. No, ovo nije film o Svjetskom prvenstvu i gradnji stadiona u Kataru, već generalno o sudbini nepalskih radnika koji su radna snaga po Europi, Americi i Bliskom istoku. Saudijska Arabija, Katar i Malezija su zemlje u kojima su njihove životne priče najtragičnije - kaže nam Anja.

Producentka kuća koja ju je angažirala osigurala joj je tehničke uvjete i prevoditelja, no sve ostalo je bilo na njoj, ona je bila redateljica, snimateljica i novinarka u jednom.

Snimanja su bila svaki dan po raznim dijelovima Katmandua te smo obilazili okolna sela. Neke smo sugovornike imali unaprijed dogovorene, a neke smo tražili na terenu. Osim radnika koji su se spremali na odlazak, razgovarali smo i s onima koji bi se vraćali bolesni ili s obiteljima onih koji se vraćali u mrtvačkim sanducima. Također smo dobivali informacije od predstavnika međunarodnih organizacija, razgovarali smo s direktorima agencija za zapošljavanje koji ih šalju u druge zemlje, te se dijelom i zbog njih nadu u problemima - kaže Anja.

Bhim se nekako kroz film nametnuo kao glavni akter. On je legalno dobio posao u Saudijskoj Arabiji. Nje-

Bhim i njegovi sunarodnjaci pričaju o začaranom krugu, bijedi u kojoj žive za prosječnu plaću od oko 100 dolara za one koji imaju posao i nekoliko puta veća primanja kojima se nadaju u inozemstvu, kako bi prehranili obitelji. Nakon visokih taksi koje plate agencijama dolaze kod poslodavaca koji ih iskorištavaju. Osim Bhima, Anja je portretirala dvije žene iz skloništa u Katmanduu, u kojem su završile nakon rada u Saudijskoj Arabiji, odnosno Maleziji.

One odlaze iz bijede, uglavnom rade kao kućne pomoćnice u bolje stojećim obiteljima. Ne znaju jezik, često se uopće ne znaju služiti modernim kuhinjskim aparatima i posmagalima. Rade po 14, 15 sati. Imamo izjave nekih direktora agencija da ih tamo zapravo tretiraju kao roblje, smatraju ih svojinom. Bićuju ih, otac i sinovi iz obitelji ih siluju. Često ostaju trudne. Dvije sugovornice nisu željele otkriti identitet, snimali smo ih s leda i zamagljeno. Pričale su kako su ih bili bičevima, bacali na njih noževe i vilice, udarali šakama. Jedna od njih je silovana i vratila se trudna. Obitelj je nije željela prihvatiti jer ju je gledala "prijavom", a druga je bila fizički zlostavljana. Nakon nekih pet godina se uspjela vratiti, pomogli su joj iz nepalskog veleposlanstva. Starija od njih dvije, u dobi do oko 40. godina je ostala u skloništu i tamo sada radi kao kuharica. Mladoj, 25-godišnjakini, izgubio se trag nakon što je napustila sklonište. Je li stvorila novi život u Nepal ili možda otišla na novi rad, to ne znamo - priča nam Anja Strelec, dodajući da velik broj ljudi odlazi na rad ilegalno, može se samo nagađati u kakvim tek uvjetima oni žive i rade i kako ih tretiraju poslodavci.

Srce ovoga filma je zrakoplovna luka u Katmanduu. Tamo uopće nisu morali organizirati snimanja. Samo su bilježili ono što im se događalo pred očima.

U odlasku imate nasmijane mladiće, s putovnicama i vizama u džepovima, raduju se novim poslovima i novim životima. U dolasku imate lijesove, 10 ili 15 dnevno. Obitelji ih čekaju i preuzimaju. Ili dečke otupljenog pogleda, potpuno iscrpljene koji su spali na 40 kilograma težine. Isti je to aerodrom na koji slijeću zapadnjaci koji na nepalske planine dolaze tražiti spiritualnost. Toliko kontrasta na tako malom prostoru - zapaža autorica filma.

Zašto iznova odlaze u rizike u strane zemlje, Anja je objasnila kroz tešku socijalnu svakodnevicu 30 milijuna Nepalaca.

Jako sam puno putovala i po Africi i Aziji. Nepal je nešto sasvim drukčije, bijeda i sirotinja. Opet, po naravi su Nepalci puno pozitivniji kada bi ih generalno uspoređivala s Europljanima. Oni sanjaju taj bolji život. Uglavnom se radi o obiteljima s dvoje do četvero djece. Žive u teškim okolnostima. U gradu to još i budu koliko-toliko normalni objekti za život, po selima su to slammati šatori i sklepane konstrukcije, koji su više neki zakloni nego kuće. Nema vode, nema struje, tu lošu infrastrukturu je dodatno uništio potres 2015. godine. Plaće nisu dostatne za život cijele obitelji, često su hraniteljce žene. Čest je slučaj da te radnike iskorištavaju i njihove mnogoćane obitelji, koje žive od njihove zarade, te se vremenom postaju inertne za traženje posla. Ti radnici praktički sve što imaju šalju u Nepal - kaže Anja Strelec.

Na pitanje što je njemu osobno najviše pogodilo dok je pravila film, kazala je kako je to taj začarani krug iz kojega se radnici nikako ne mogu izvuci.

Želiš bolji život, a odlaziš u bolest i smrt, leđa ti okrene poslodavac, drava, čak i obitelj. Šokantne su scene lica mladih ozarenih dečkiju, odlaze s ugovorima, obitelji ih ispraćaju, a par dana kasnije snimamo lijesove u kojima se vraćaju oni koji su otišli prije njih. To je strašno - govori Anja. ✓